

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN BOYUN EĞME DAVRANIŞLARI İLE PSİKOLOJİK İHTİYAÇLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ*

Dr. Habib HAMURCU

Kayseri Fatma – Mustafa Hasçalık İÖO
habibhamurcu@hotmail.com

Yrd. Doç. Dr. Nurten SARGIN

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi
nurtensargin@hotmail.com

Öz

Lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları (başarı, başatlık, özerklik ve ilişki) ile boyun eğme davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma, betimleyici modelde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği” ve “Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma 2009 – 2010 eğitim – öğretim döneminde, tesadüfi eleman örnekleme yöntemiyle seçilen 108 (%46)’i kız, 127 (%54)’si erkek olmak üzere toplam 235 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulgularına göre; lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları (başarı, özerklik ve başatlık) ile boyun eğme davranışları arasında pozitif – doğrusal yönde bir ilişki bulunmaktadır. Psikolojik ihtiyaçların ilişki alt boyutu ile boyun eğme davranışı arasında da negatif – doğrusal yönde ilişki tespit edilmiştir. Boyun eğme davranışının en güçlü yordayıcısı özerklik, diğeri ise ilişki ihtiyacı olarak belirlenmiştir. Başarı ve başatlık ihtiyaçlarının ise boyun eğme davranışını yordamadığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik İhtiyaçlar, Boyun Eğme Davranışı, Lise Öğrencisi.

AN EXAMINATION OF THE RELATION BETWEEN HIGH SCHOOL STUDENTS’ SUBMISSIVE BEHAVIORS AND THEIR PSYCHOLOGICAL NEEDS

Abstract

This study in which the relation between high school students’ submissive behaviors and their psychological needs (dominance, achievement, autonomy and affiliation) was investigated was conducted in a descriptive model. Submissive behaviors of the students were measured by “Submissive Acts Scale” and their psychological needs were measured by “New Psychological Needs Assessment Questionnaire”. The study was carried out in 2009-2010 educational year with a study group composed of 235 high school students, 108 being female and 127 being male (54% male, 46% female). The results of this study indicate that there are positive / linear significant relations between the three dimensions of the psychological needs of high school students (need for achievement, need for autonomy, and need for dominance) and submissive behavior. It has been found out that there is a negative / linear relation between affiliation dimension of psychological needs and

submissive behavior. The strongest predictor of submissive behavior was determined to be autonomy which is followed by the need for affiliation. It was found out that need for achievement and need for dominance did not predict submissive behavior

Key Words: Psychological Needs, Submissive Behavior, High School Students.

1. Giriş

Ergenlik dönemine ait ilk bilimsel çalışmaları gerçekleştiren G. Stanley Hall¹ ergenlik dönemini “fırtına ve stres” dönemi olarak belirtmiş ve ergenlik (adolescence) insan gelişiminde ergenlik (puberty) ve yetişkinlik arasında oluşan 10 lu yaşlardan başlayıp 20 li yaşlara uzanan fiziksel, sosyal, kültürel ve zihinsel bir geçiş dönemi olarak tanımlanmıştır². Ergenin yaşadığı gelişimsel sıkıntılar, geçirdiği fırtına ve stres dönemlerinden sonra, topluma bir birey olarak katılmasını ikinci doğum olarak nitelendiren Adams³ bu dönemde ergenin gelişimsel ihtiyaçlarının etkin şekilde karşılanmasının önemini vurgulamaktadır.

Kişileri harekete geçiren en temel neden kuşkusuz ihtiyaçlardır. Maslow⁴ insan ihtiyaçlarının hiyerarşik bir yapıda olduğunu, bu ihtiyaçların kişinin içinde bulunduğu gereksinim durumuna göre önem sıralarının farklı olabileceğini belirtmiş ve ihtiyaçları; fizyolojik, güvenlik, sevmeye ve ait olma, saygı ve kendini gerçekleştirme olarak sınıflandırmıştır.

İhtiyaçların nedenleri psikolojik ya da organik-fizyolojik kökenli olabilmektedir. Bir ihtiyacın ortaya çıkmasında etkili olan altı kriter olduğu belirtilmektedir. Bunlar;

- Bireyin davranışlarının nihai sonucu,
- Davranışlardaki özel olgu,
- Bireyin bir tepki sınıflamasında bulunması ve bu tepkiye karşılık verme gerçeği,
- Bireyin özel coşkularını ifade etmesi,
- Bireyin doyumunun ya da doyumsuzluğunun ifadesi,

---

* Bu çalışma 27 Mayıs 2010 tarihinde Macaristan Bekescsaba’da yapılan “3rd International Conference for Theory and Practice in Education” da sunulmuştur.

¹ G. Stanley Hall, *Youth: Its Education, Regiment, and Hygiene.*, New York, Appleton, 1906.

² David Matsumoto, *The Cambridge Dictionary of Psychology*, UK: Cambridge University Press, 2009.

³ J.F. Adams, *Ergenliği Anlamak*, (Çev. A.Dönmez), Ankara, İmge Yayınevi, 1995.

⁴ A. Maslow, *Motivation and Personality*, Longman Inc, 1954.

- Bireyin hislerinin, amaçlarının ve hedeflerinin öznel olarak anlatılmasıdır⁵.

İhtiyaçlar fizyolojik (birincil ihtiyaçlar) ve psikolojik (ikincil ihtiyaçlar) olarak ikiye ayrılmaktadır. İhtiyaçların karşılanması durumunda kişi doyurulmamış ihtiyaçlarından en baskın olanını gidermeye çalışmakta ve ondan sonra ikincil ihtiyaçlara geçmektedir. İlk basamak ihtiyaçlar, kişinin hayati ihtiyaçlarıdır ve bunlara fizyolojik ihtiyaçlar denilmektedir. Fizyolojik ihtiyaçlar giderilmeden kişiyi diğer ihtiyaçlara yönlendirmek olanaksızdır⁶ Psikolojik ihtiyaçları ise Murray⁷ başarı, uyarılık, özerklik, yakınlık, duyguları anlama, ilgi görme, başatlık, kendini suçlama, sebat gibi temel psikolojik ihtiyaçlar tanımlamış ve bu ihtiyaçların tamamının bireyin doğasından kaynaklanan en önemli ihtiyaçlar olduğunu belirtmiştir.

Psikolojik ihtiyaçlar olarak bilinen ilişki, başarı, özerklik ve başatlık Heckert ve arkadaşları⁸ tarafından sosyal ihtiyaçlar olarak da tanımlanmıştır. Başarı ihtiyacı, daha fazla performans ile üstün olma olarak tanımlanır. Başarı ihtiyacı, bireyin önceki performansını daha ileriye taşımak için üstün olma ve girişimde bulunma arzusunu ifade etmektedir. Ergenlerin gelişimsel olarak ilerleme ve gelişme ihtiyaçları vardır. Birey önceki durumları ile şu andaki durumlarını kendi açısından ve akranları açısından kıyaslayarak ilerleme ve gelişme isteğinde bulunur. Başarı ihtiyacı ergenin kendini ifade etme ve gelişmesinde önemli bir rol oynar. Özerklik ihtiyacı ise başkalarının isteğinden ziyade kendi istediği için bir şeyler yapmayı arzu etme olarak tanımlanmıştır. Başka bir tanımlama ile; kişinin kişisel iradesiyle, kendi kendine kararlar alabilmesi, kendi benlik duygusuyla hareket edebilme ve davranabilme duygusuna özerklik ihtiyacı denilmektedir. Özerklik bireylerin sosyal yapılarla uyumu ve özgür olma tecrübesi ile ilişkilidir. İlişki ihtiyacı, bireyin çevresi ile iletişim kurma gereksinimini ifade eder. Kişilerarası ilişkilerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan bir kazanımdır. Başatlık ihtiyacı ise bazen güçlü olma ve diğerleri üzerinde etkin olma arzusu şeklinde ifade edilmektedir. Ergenin grup içinde kendini ifade etme ve başarı ihtiyacı onu başat davranmaya itebilmektedir. Ergenlerde grup lideri konumunda olmak özerklik, başarı ve ilişki ihtiyaçları açısından önemlidir⁸.

⁵ Calvin S. Hall, Gardner Lindzey, John C. Loehlin, Martin Manosevitz, *Introduction to Theories of Personality*, Wiley Publishing, 1985.

⁶ Gökhan Bayraktar, *Güreşçilerin Psikolojik İhtiyaçları ile Atılganlık Düzeylerinin Bireysel Başarılarına Etkisi*, Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Gazi Üniversitesi, 2007.

⁷ Henry A Murray, *Explorations in Personality*, New York, Oxford University, 1938.

⁸ Teresa M. Heckert, Gwen Cuneio, Aaron P.Hannah, Patrick J.Adams, Heather E.Droste, Michael A. Mueller, Hope A.Wallis, Christopher M.Griffin. Lisa L. Roberts, "Creation of a New Needs Assessment Questionnaire", *Journal of Social Behavior*, Personality, Vol. 15, No.1, 2000, s.121-136.

Araştırmacılar^{4,7} tarafından ortaya konulan psikolojik ihtiyaçların kişi tarafından karşılanamaması bireyde çeşitli psikolojik sorunlara neden olabilmektedir. Psikolojik ihtiyaçlar içinde önemli bir yere sahip olan özerklik ihtiyacının karşılanamaması ise kişide boyun eğici davranışların oluşmasına yol açabilir.

Boyun eğici davranışlar; herkesi memnun etmeye çalışan, iyilikseverliğe fazla önem veren, kendi isteklerini geri plana atıp, hayır diyemeyen, duygularını özellikle olumsuz kırıcı duygularını ifade etmekte zorlanan bir kişilik yapısı olarak tanımlanmaktadır^{9,10}. Boyun eğme çatışmadan ve kaygılardan kurtulmak için, başkalarından gelen etkileri kolayca kabul ederek bunlara tartışmasız uyum göstermektir¹¹. Başka bir tanımlama ile boyun eğme otoriter bir kişi tarafından emirlere uymadır¹². Kişinin kendini, kendisi için önemli olan kişilerden daha aşağı durumda algılamasının, onlara yakın olma, onlar tarafından onaylanmaya yönelik ihtiyacını artırabileceği söylenmektedir. Gilbert ve arkadaşları¹⁰ insanlarda onaylanmama korkusu ve diğerlerini memnun etme ihtiyacının ve ikinci sınıf duruma düşme, bir insan olarak başarısız olma, saygınlığını yitirme, zayıf görülme gibi duygu ve davranışların depresyona ilişkin bağlılık ya da yakınlık ihtiyacından çok, kişiyi boyun eğici bir statüye iten “yetersizlik” korkularıyla açıklanabileceğini savunmaktadır¹³. Psikodinamik yaklaşım açısından da çocukların, ebeveynleri ve toplum tarafından kabul edilebilmek için özerk davranışlardan ziyade boyun eğme davranışları gösterebileceği ifade edilmektedir¹⁴.

Beck¹⁵ iki kişilik tipi tanımlamıştır. Bunlar otonomi ve sosyotropidir. Otonom özellikler gösteren kişiler bağımsızlığa ve başarıya önem veren kişilerdir. Sosyotropi özellikleri gösterenler ise sosyal bağların zayıflaması, ilişkilerin sonlanması ve reddedilme gibi durumlara aşırı duyarlı olan kişilerdir¹⁶. Boyun eğen kişilerin sosyotropi özellikleri gösterenlerden oldukları, bu bilgiler ışığında söylenebilir.

⁹ M. Orhan Öztürk, *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Yedinci Basım, Ankara, Hekimler Yayın Birliği, 1997.

¹⁰ Paul Gilbert, J.Pehl. S.Allan, “The Phenomenology of Shame and Guilt: An Empirical Investigation”, *British Journal of Medical Psychology*, Vol. 67, 1994, s. 23-36.

¹¹ Özcan Köknel, *Günlük Hayatta Ruh Sağlığı*, Bursa, Alfa Yayınları, 2000.

¹² Sparknotes, *Psychology A complete Course in a Book*, Spark Educational Publishing, New York, 2005, s.101.

¹³ I. Şavaşır, N.H. Şahin, *Bilişsel Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, No: 9, Ankara, Özyurt Matbaacılık, 1997.

¹⁴ M.J. Levine, M.A. Hogg, *Encyclopedia of Group Processes Intergroup Relations*, USA, Sage Publications Inc, 2010.

¹⁵ Beck, A. T, *Cognitive Therapy and the Emotional Disorders*, New York, Penguin, 1976.

¹⁶ T. Şavaşır, S. Batur, *Depresyonun Bilişsel Davranışçı Tedavisi: Bilişsel ve Davranışçı Terapiler*, (Ed. Işık Şavaşır, Gonca Boyacıoğlu, Elif Kayakçı), Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 1998, s. 17-50.

Psikoloji literatürüne boyun eğme konusunda Milgram'ın¹⁷ çalışmaları önemli katkılar sağlamıştır. Boyun eğme kişiyi otorite figürlerine bağlayan pasiflik içeren bir bağlılıktır. Bu bağlılığın oluşmasında yetişme tarzlarının, ahlaki öğelerin, kültürel unsurların büyük önemi vardır¹⁸.

Yapılan çalışmalarda, Cattell¹⁹ kişinin boyun eğici ya da baskın yapı özellikleri geliştirip geliştiremeyeceği konusunda, genetik faktörlerin % 18 oranında az bir role sahip olduğunu, kişinin sosyal etkileşimlerinin ve çevresel koşulların kalıttan çok daha fazla etkili olduğunu belirtmiştir. İnsanlarla olan iletişimlerinde sıkça boyun eğici davranışlar gösteren kişi, kendini daha az değerli, önemsiz görebilmektedir. Bireysel üretkenlik konusunda pasif durumdadır. Kabullenemeyeceği durumları bile kabul etme durumunda kalabilmektedir. Başkaları tarafından suistimale ve aşağılanmaya açık bir durumdadırlar. Kendine güven noktası çok düşük olduğu için başkaları olmadan yaşamında kararlar alamaz, sorumluluk almaktan devamlı kaçarak, insanlarla göz temasından kaçır¹⁰.

Bireyin gelişimini olumsuz yönde etkileyen boyun eğici davranışların, korku şiddet ve depresyonla aralarındaki ilişki araştırılmış, Cheung ve arkadaşları²⁰ üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları bir çalışmada, boyun eğici davranışlar ile utangaçlık, derin düşüncelere dalma ve depresyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Mackinnon ve arkadaşları²¹ ebeveynlerin çocukların gelişim özelliklerine, psikolojik ihtiyaçlarına uygun davranmaması ve çocuğu sıkı kontrol ederek boyun eğici davranmaya zorlamalarının depresyona yol açtığını ifade etmişlerdir. Türkiye'de yapılan çalışmalarda Görgülü²², boyun eğici davranışlar, depresyon, önceki intihar girişimleri ve çevredeki intihar girişimlerinin intihar olasılığını en iyi yordayan durumlar olarak açıklamıştır. Tekin ve Filiz²³, spor alanında eğitim gören

¹⁷ Stanley Milgram, *Obedience to authority: an experimental view*, Harper Row, 1974, p. 200.

¹⁸ Rom Harre, Roger Lamb, *The Encyclopedic Dictionary of Psychology*, Cambridge Massachusetts, The MIT Press, 1983.

¹⁹ H.B. Cattell, *The 16 PF: Personality in Depth*, Illinois, Institute for Personality and Ability Testing Inc., 1989.

²⁰ M.S.P Cheung, P.Gilbert, C.Irons, *An Exploration of Shame, Social Rank and Rumination in Relation to Depression*, Personality and Individual Differences, Elsevier Publishing, 2003, s.1-11.

²¹ Andrew Mackinnon, A.S. Henderson, G.Andrews, "Parental 'affectionless control' as an antecedent to adult depression: A risk factor redefined", *Psychological Medicine*, Vol. 23, 1992, s. 135-141.

²² T. Görgülü, *Tutuklu ve Hükümlü Erkek Bireylerin Depresyon Düzeyleri, Boyun Eğici Davranışları ve İntihar Olasılıklarının İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ankara Üniversitesi, 2009.

²³ M.Tekin, K.Filiz, "Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi", *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Vol. VI, No. 1, 2008, s. 27-37.

öğrencilerin umutsuzluk ve boyun eğici davranışları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulmuştur. Köktuna²⁴, alt sosyo ekonomik düzeydeki kadınların umutsuzluk ve boyun eğici davranışlarının azaltılmasına yönelik çözüm odaklı kısa terapi tekniğinin önemini ve etkililiğini ortaya koymuştur. Kabasakal²⁵ tarafından yapılan bir çalışmada da, boyun eğici davranışlar ile cinsiyetler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Çocukların boyun eğici davranışlar kazanmasında ebeveynlerinin büyük etkisi bulunmaktadır. Yıldırım, Ergene²⁶ ve Yıldırım²⁷ tarafından yapılan çalışmalarda, boyun eğici davranışlarla akademik başarı arasında negatif ilişki olduğu ortaya konmuştur. Çalışmalarda akademik başarıyı yordayan ilk değişken “aile desteği” iken, boyun eğici davranışlar “öğretmen desteği” ve “sınav kaygısı” değişkenlerinden önce gelen anlamlı bir yordayıcı olduğu bulunmuştur. Aile içinde erkek çocukların kız çocuklara göre daha fazla boyun eğme davranışları gösterdikleri bulunmuştur.^{28, 29}

Mackinnon, Henderson, ve Andrewes³⁰ ebeveynlerin çocukların gelişim özelliklerine, psikolojik ihtiyaçlarına uygun davranmamaları ve çocuğu sıkı kontrol ederek boyun eğici davranmaya zorlamasının depresyona yol açtığını ifade etmişlerdir. Daha sonraki dönemlerde okullarda ve sosyal çevrede de devam eden özerkliğe ters olan davranışlarda boyun eğici davranışları bir kişilik ögesi durumuna getirebilmektedir. Boyun eğici davranışlar oluşum ve tarzlar olarak kültürel farklılıklar gösterebilmektedir. Türkiye’de olduğu gibi doğu kültürünün hâkim olduğu ülkelerde boyun eğme, saygı ve itaat kavramları bir arada kullanılmaktadır. Desteklenmek, bağımlı olmak gibi davranışlar doğu kültürlerinde normal karşıla-

²⁴ Z.S. Köktuna, *Çözüm Odaklı Kısa Terapi Tekniğinin Alt Sosyo Ekonomik Seviyedeki Kadınların Geleceğe Umut ile Bakabilme ve Boyun Eğici Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi. 2007.

²⁵ K. Kabasakal, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi, 2007.

²⁶ İ. Yıldırım, T. Ergene, “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol. 25, 2003, s.224-234.

²⁷ İ. Yıldırım, “Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı” *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol. 26, 2004, s.220-228.

²⁸ A.Atli, A. Kaya, B.Macit, “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin İncelenmesi. İnönü Üniversitesi” *Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol. 11, No. 1, 2010, s.61-79.

²⁹ M. Kaya, G.Güneş, B.Kaya, E.Pehlivan, “Submissive Behaviors and Its Relationship With Violence Among Students of Medical School”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2004, s.5-10.

³⁰ A. Mackinnon, A.S. Henderson, G.Andrews, “Parental ‘Affectionless Control’ as an Antecedent to Adult Depression: A Risk Factor Redefined”, *Psychological Medicine*, Vol. 23, 1992, s.135-141.

nabilirken, batı kültüründe hoş görülmemektedir. Batı kültürü özerkliğe destek verirken boyun eğici, itaatkar bir çocuk yetiştirme tarzına soğuk bakmaktadır³¹

Ergenler bir yandan fizyolojik ihtiyaçlarını, diğer yandan da psikolojik ihtiyaçlardan bağımsızlık, başatlık, ilişki ve başarı ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaktadır. Her ikisinin de karşılanamamasının ergenin kişilik gelişimi ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyen önemli unsurlar olduğu araştırmacılar tarafından düşünülmektedir. Yapılan incelemelerde ergenlerde psikolojik ihtiyaçlar ile boyun eğici davranışlar arasında ilişkiyi belirlemeye çalışan araştırmalara rastlanmamıştır. Bu nedenle yapılan bu çalışma ile psikolojik ihtiyaçların başarı, ilişki, özerklik, başatlık alt boyutları ile boyun eğme davranışları arasındaki ilişki belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma psikolojik ihtiyaçların başarı, ilişki, özerklik, başatlık alt boyutları ile boyun eğme davranışları arasındaki ilişki olup olmadığını belirleme açısından önemlidir. Çalışmanın temel beklentisi ergenlerin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanamamasının boyun eğici davranışlara yol açabileceğidir. Çalışmanın amacı psikolojik ihtiyaçlar ile boyun eğme davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaca ilişkin olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- Psikolojik ihtiyaçların başarı, ilişki, özerklik, başatlık alt boyutları ile boyun eğici davranışlar arasında anlamlı düzeyde bir ilişki var mıdır?
- 2- Psikolojik ihtiyaçların başarı, ilişki, özerklik, başatlık alt boyutları, boyun eğici davranışları anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

2. Yöntem

Lise öğrencilerinin boyun eğme davranışları ile psikolojik ihtiyaçları arasındaki ilişkinin araştırıldığı bu çalışma genel tarama modelinde yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu 2009 – 2010 eğitim öğretim döneminde Kayseri Arif Molu Anadolu Teknik Lisesi'nde Lise 1, 2, 3, ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan öğrenciler arasından tesadüfi örnekleme metodu ile seçilen 14- 18 yaş aralığında, 108 kız (% 46), 127 erkek (%54) toplam 235 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilere veri toplama araçları uygulanarak elde edilen veriler betimlenmiş ve bu veriler üzerinde istatistiksel analizler yapılmıştır.

---

³¹ A.S. Türküm, “Do Optimism, Social Network Richness, and Submissive Behaviour Well-Being? Study with a Turkish Sample”, *Social Behaviour and Personality*, Vol. 33, No. 6, 2005, s.619-628.

2.1. Veri Toplama Araçları

2.1.1 Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği (YPİDÖ)

Yeni Psikolojik İhtiyaçlar Değerlendirme Ölçeği (YPIÖ) Öğrencilerin başarı, ilişki, özerklik, ve başatlıkla ilgili psikolojik ihtiyaçlarını belirleyebilmek amacıyla Heckert ve diğerleri⁸ tarafından geliştirilmiş ve Kesici³² tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Ölçek dört alt boyuttan oluşmaktadır. Başarı alt boyutu 5, ilişki alt boyutu 5, özerklik alt boyutu 5 ve başatlık alt boyutu ise 5 maddeden oluşan 20 maddelik bir ölçektir. Bu ölçek bireysel veya gruplar halinde uygulanabilen 5'li derecelmeli likert tipi bir ölçektir. YPİDÖ'nin İngilizce formu ile YPİDÖ'nin Türkçe formlarından elde edilen puanlar arasında pozitif ve anlamlı bir korelasyon ($r=.84, p<.01$) olduğu görülmüş ve ölçek eşdeğer kabul edilmiştir.

2.1.2 Boyun Eğme Davranışları Ölçeği (BEDÖ)

Ergen ve yetişkinlerin boyun eğici davranış düzeylerini belirlemek için Gilbert ve Allan¹⁰ tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlaması Savaşır ve Şahin¹³ tarafından yapılan "Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği (BEDÖ)" kullanılmıştır. BEDÖ 16 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alfa değeri .89 olarak bulunmuştur. Dört ay ara ile yapılan ikinci uygulama sonucu test tekrar güvenirlik katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

2.2 Verilerin Analizi

Araştırmada önce yordayıcı değişken psikolojik ihtiyaçlar (Başarı, İlişki, Özerklik, Başatlık alt boyutlar) ile yordanan değişken boyun eğme davranışı arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını belirlemek için Pearson korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Daha sonra psikolojik ihtiyaçlarının boyun eğme davranışını yordama gücünü belirlemek için verilere çoklu doğrusal regresyon analizi tekniği uygulanmıştır. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak kabul edilmiştir

---

³² Şahin Kesici, "Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları", *Selçuk Üniv. Sosyal Bilimler Ens. Dergisi*, Sayı:20, 2008, s. 493 – 500.

3. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 1 de katılımcıların psikolojik ihtiyaçlar (başarı, ilişki, özerklik, başatlık alt boyutları) ile boyun eğme davranışları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan Pearson korelasyon sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 1. Lise Öğrencilerinin Psikolojik İhtiyaçlar ile Boyun Eğme Puanlarına İlişkin Betimsel Veriler

Boyutlar	M	SD	1	2	3	4	5
1. Boyun Eğme	42.77	9.29	-				
2. İlişki İht.	17.39	3.17	-.146*	-			
3. Başarı İht.	19.41	3.9	.209*	.163*	-		
4. Özerklik İht.	17.99	3.96	.315*	.046	.520*	-	
5. Başatlık İht.	16.56	3.84	.212*	.038	.498*	.420*	-

*P<.05

Tablo 1 incelendiğinde psikolojik ihtiyaçların Başarı ($r=.209$, $p<.05$), Özerklik ($r=.315$, $p<.05$), Başatlık ($r=.212$, $p<.05$), alt boyutları ile boyun eğme davranışı arasında pozitif (doğrusal) yönde anlamlı ilişkiler, psikolojik ihtiyaçların ilişki ($r=-.146$, $p<.05$) alt boyutu ile boyun eğme davranışı arasında ise negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre psikolojik ihtiyaçların başarı, özerklik, başatlık alt boyutları yükseldikçe boyun eğme davranışının da karşılıklı olarak yükseldiği, bununla birlikte psikolojik ihtiyaçların ilişki alt boyutu yükseldikçe de boyun eğme davranışının azaldığı sonucu söylenebilir.

Tablo 2'de psikolojik ihtiyaçların, ilişki, başarı, özerklik ve başatlık alt boyutlarının boyun eğme davranışlarını yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 2. Boyun Eğme Davranışının Yordayıcılarına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	B	Std.Er.	β	t
1. İlişki	-,503	,182	-,172	-2,759*
2. Başarı	,153	,184	,065	,832
3. Özerklik	,601	,173	,256	3,482*
3. Başatlık	,189	,175	,078	1,080

$R=.369$ $R^2=.136$ $F_{(4-230)}=9,047$ $p=.001$ * $p<.05$

Tablo 2’de görüldüğü gibi, psikolojik ihtiyaçların ilişki ve özerklik alt boyutlarının boyun eğici davranışları anlamlı düzeyde yordamaktadır (Çoklu $R=0,369$, $R^2=0,136$, $F=9,047$ $p<,05$). Bağımsız değişkenlere ilişkin t testi sonuçlarına göre dört bağımsız değişkenden özerklik ($\beta=,256$) boyun eğici davranışlarının en güçlü yordayıcısı olup bunu ilişki alt boyutu ($\beta=-,172$) izlemektedir. Psikolojik ihtiyaçların başarı ($\beta=,065$) ve başatlık ($\beta=,078$) alt boyutlarının kendi başlarına boyun eğme davranışını .05 anlamlılık düzeyinde yordamadığı bulunmuştur.

4. Tartışma

Literatürde boyun eğme kavramı üzerine çeşitli alanlarda (dini, gelişim psikolojisi, askeri disiplin, suçlularda) çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak okullarda ve öğrencilerde boyun eğme çok fazla araştırılmamış bir konudur³³. Ergenlerin psikolojik ihtiyaçları ile boyun eğme davranışları arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada, lise öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçlarının başarı, özerklik, başatlık alt boyutları ile boyun eğme davranışı arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu, ilişki ihtiyacı boyutu ile boyun eğme davranışı arasında ise negatif yönde ilişki olduğu özerklik ve ilişki alt boyutlarının boyun eğme davranışını anlamlı düzeyde yordadığı, ancak başarı ve başatlık alt boyutlarının kendi başlarına boyun eğme davranışını anlamlı düzeyde yordamadığı bulunmuştur. Bir başka ifadeyle ergenlerin, başarı, özerklik ve başatlık ihtiyaçları arttıkça ilişki ihtiyacı da azaldıkça boyun eğici davranışların arttığı, görülmüştür.

³³ D.S. Zern, “The Nature and Extent of Obedience in Elementary School Classrooms”, *Journal of Genetic Psychology*, Vol. 152, No.3, 1991, p.311.

Bu bulgular Çelikkaleli³⁴ Cheung, Gilbert ve Irons¹⁸,un çalışmaları ile, Heckert ve arkadaşları⁸ tarafından ortaya konulan ihtiyaçlar kuramlarınca desteklenmektedir. Koç ve arkadaşları³⁵ üniversite öğrencilerinin akademik başarıları arttıkça boyun eğici davranışlarının azaldığını ifade etmişlerdir. Kendisini baskı altında veya otoritenin emirleri doğrultusunda hisseden birey, kendini değersiz, önemsiz, başarısız olarak görebilir³⁶

Araştırma sonuçlarına göre alt boyutlara ilişkin en güçlü yordayıcı özerklik olarak bulunmuştur. Bunu ilişki boyutunun izlediği görülmektedir.

Bu durum şöyle açıklanabilir; Ergenlerin kimlik gelişiminde psikolojik ihtiyaçların karşılanması önemlidir. Karşılanamayan gereksinimlerin karşılanması ve doyurulmasına ihtiyaç artar. Psikolojik ihtiyaçlardan başarı, özerklik, başatlık ve ilişki alt boyutları ergenin kimlik duygusunu oluşturan üç temel değişken (cinsiyet rolü, mesleki tercih ve toplumsal rolleri) toplumsal rollerle ilgilidir. Bu dönem gençlerin toplumsal roller açısından genellikle yetişkinlerin standartlarını reddettikleri akran grubunun değerlerini benimsemeyi tercih ettikleri görülür³⁷. Ergenler gelişim özelliklerine uygun olarak başarılı, özerk, başat ve ilişki içerisinde olmak isterler. Ergenin başarı, ilişki, özerklik ve başarı ihtiyaçlarının karşılanması ergen gelişimine olumlu katkılar sağlarken, karşılanamaması durumunda ise gruba kabul edilme veya ait olmak için ergen boyun eğici özellikleri olan bağımlı kişilik özellikleri gösterme eğiliminde olabilir. Ergenin en temel özelliklerinden birisi bu dönemde özerk olma isteğidir. Ergen bu ihtiyacı ile gelişim özelliğine uygun olarak sorumluluk alıp bağımsız olmak ister. Bunun için zaman zaman ebeveynleri ve çevresiyle çatışmalar yaşayabilir. Ergen ya özerklik ihtiyacını karşılayacak çatışmalar yaşayacak, riskler alacaktır ya da boyun eğip çatışma ve riskleri göze almayarak özerkliğini göstermeyecek ve özerkliğe olan ihtiyacı artacaktır. Ergen genellikle özerklik davranışları sergilemek, evde başlayan bu davranışları günlük yaşamlarına, akran ilişkilerine taşımak ister. Toplum içinde yerini bulmaya çalışan ergen akran grubu içerisinde özerklik davranışına paralel olarak başatlık davranışları sergileyebilir. Bu davranışlar liderlik, popüler, sevilen aranan kişi olmak şeklide görülebilir. Ergenin gelişim, yetenek ve eğitim eksiklikleri nedeniyle başatlık özelliklerini yansıtabilecekleri alanların sınırlı olması veya kendi akranları arasında

³⁴ Öner Çelikkaleli, *Lise Öğrencilerinin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeyleri ve Psikolojik İhtiyaçları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin, 2004.

³⁵ M. Koç, B. Bayraktar, T.S. Çolak, “Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol. 28, No. 1, 2010, s.257-280.

³⁶ S. Kızıldağ, *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.

³⁷ Banu Yazgan İnanç, *Esef Ercüment Yerlikaya. Kişilik Kuramları*, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2008.

kendinden gelişim, yetenek ve eğitim yönünden daha iyi durumda olan akranların olması bu alanlarda daha başat tavırlar ortaya koyması engelleyebilir. Bu durumda ergen çevresinden ve akranlarından kabul görebilmek için boyun eğici davranışlar sergileyebilir. Akran grubu içinde başatlık ihtiyacını gideremeyen ergen ilişki ihtiyacını karşılamak için ve akran kabulü, grup aidiyeti için uyma, boyun eğme davranışlarını sergileyebilir. Çevresi ve akranları tarafından kabul gören, onaylanan ergen ilişki ihtiyacını da karşılar. İlişki ihtiyacı yeterince karşılanan ergen bu ihtiyacı hissetmeyebilir. Ergen çevresi ve akranlarıyla doyurucu psikolojik ilişkiye girmek için boyun eğici, taviz verici davranışlar sergileyebilir. Örneğin ergen, sosyo-ekonomik nedenlerle bağlı olduğu ailesine, sosyo-psikolojik ihtiyaçlarını karşılayan akranlarına karşı boyun eğici davranışlar sergileyebilir. Aksi takdirde ergenler çevresi tarafından kabul edilen değerleri reddeder, kabul edilmeyen değerleri, davranışları sergileyen problemlili birey olarak yorumlanabilirler. Bu durum, ergenin kişilik gelişimini zorlayan kriz ve stres yaratan yapıcı şekilde çözülmesi gereken bir durumdur. Ergenin bu stresli durumdan kurtulması için boyun eğici davranışlar ortaya koyuyor olabilir. Aşırı koruyucu ailelerde yetişen ergenlerin özerklik ve başatlık ihtiyaçlarını karşılayamadıkları, yoğun olarak bağımlı, pasif ve boyun eğici davranışlar ortaya koydukları ifade edilmektedir. Ayrıca bu ergenler bağımsız davranışlardan, keşfetme ve deneyimleme tecrübelerinden daha çabuk olarak vazgeçebilmektedirler. Bu ergenlerin ileri yaşam dönemlerinde de çatışma durumlarında mücadeleci tavırlar yerine, çekilme davranışları gösterdikleri, eleştirisiz boyun eğmeye daha yatkın olabilmektedirler³⁸

Erikson ergenlik döneminde yaşanan karmaşaların daha çok psikolojik ve sosyal içerikli olduğunu belirtmektedir³⁰. Bu dönemde kişi kim olduğunu - kim olmadığını keşfetmeye çalışmakta, hem bedensel hem de bilişsel açıdan önemli gelişimsel ilerlemeler kaydetmektedir. Ergenin karşılaması gereken diğer bir gereksinimi başarı ihtiyacıdır. Ergen bu dönemde ayrıca bir meslek seçimi aşamasındadır. Ergen hem meslek seçimi hem de çevre kabulü için başarılı olmak ister. Ancak zaman zaman çevresiyle başarı konusunda sorunlar yaşayabilir. Ülkemizde öğretim basamaklarında LYS, SBS gibi sınavlar vardır. Bu sınavlar ailelerin ve ergenlerin başarı beklentilerini artırmakta, onların kişisel gelişimleri için yararlı olan ilgi yeteneklerine yönelik girişimlerini engelleyebilmektedir. Ergen hobileri, yeteneklerini bırakarak ders çalışmaya adapte olacak ya da, yeteneklerini ilgi alanlarını gerçekleştirmek için ders çalışma zamanından ve başarıdan taviz verebilir. Ergenin başarılı olması sosyal kabulünü büyük oranda etkileyecektir. Başarı ihtiyacı hisseden kişi bu konuda istenilen düzeyde olmayabilir. Bu ihtiyacını karşılaya-

---

³⁸ Martin Herbert, *Developmental Problems of Childhood and Adolescence. Prevention, Treatment and Training*, USA, Blackwell Publishing, 2005.

bilmek içinde boyun eğici davranışlar sergileyebilir. Ergenler bu ihtiyaçlarının karşılanması durumunda toplumsal, cinsel ve mesleki roller edinebilecektir.

Erikson dönemin en temel özelliğinin özerklik ve akranları tarafından kabul, ilişki – iletişim olduğunu belirtmektedir. Yapılan bu çalışmada da psikolojik ihtiyaçların bu dört alt boyutundan özerklik ve ilişki ihtiyacının boyun eğmeyi yordadığı bulunmuştur. Özerklik ve ilişki ihtiyaçları ergenlik döneminin temel iki özelliği burada da boyun eğici davranışların yordanmasında da en önemli değişkenler olarak bulunmuştur. Bu bulgu ergen gelişimsel ihtiyaçları ve özellikleri ile paralellik göstermektedir³⁰. Yapılan bu çalışmayla araştırmanın temel beklentisi olan ergenlerin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanamamasının boyun eğici davranışlara yol açabileceği doğrulanmıştır.

5. Sonuç ve Öneriler

Yapılan bu çalışmada lise öğrencilerinde (ergenlerde) psikolojik ihtiyaçlarının (özerklik, ilişki, başatlık, başarı) boyun eğme davranışı ile olan ilişkisi ve yordama gücü araştırılmıştır. Psikolojik ihtiyaçların (özerklik, başatlık, başarı) boyun eğme davranışı ile pozitif yönde, ilişki alt boyutu ile negatif yönde bir ilişki olduğu, dört alt boyuttan özerklik ve ilişki ihtiyacının boyun eğme davranışını yordadığı saptanmıştır. Bu sonuca göre aşağıdaki öneriler verilmiştir.

1. Ailede çocukların psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması için ebeveynlere psikolojik ihtiyaçların önemi, neler olduğu ve nasıl karşılanacağına ilişkin eğitimler verilebilir.

2. Okullarda öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik gelişimsel rehberlik uygulamaların yapılabilir ve öğrenciler kulüp ve sosyal faaliyetlere yönlendirilebilir.

3. Ders başarısı düşük öğrencilerin de başarı ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik başarısızlık nedenleri araştırılarak, bu nedenlere göre başarılı olabilecekleri alanlara yönlendirilebilir, sosyal etkinlikler katılmaları sağlanmaya çalışılabilir.

4. Boyun eğme düzeyi yüksek olan öğrenciler belirlenip bağımsızlıklarının kazandırılmasında ailelere yönelik eğitimler yapılabilir.

5. Psikolojik ihtiyaçları karşılanamayan ve boyun eğme düzeyi yüksek olan ergenlere yönelik bireysel psikolojik danışma ve grupta danışma uygulamaları yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Adams. J.F, *Ergenliği Anlamak*, (Çev: A.Dönmez), Ankara, İmge Yayınevi. 1995.
- Alwin, D., F. From, “Obedience to Autonomy Changes in Traits desired in Children, 1992-1978”, *Public Opinion Quarterly*, Spring, Vol. 52, No.1, 1988.
- Atli, A. Kaya, A. Macit, B. “İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin İncelenmesi”, *İnönü Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi*. Vol. 11, No.1, 2010, ss. 61-79.
- Bayraktar, G. *Güreşçilerin Psikolojik İhtiyaçları ile Atılganlık Düzeylerinin Bireysel Başarılarına Etkisi*, Ankara, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2007.
- Beck, A. T, *Cognitive Therapy and the Emotional Disorders*, New York, Penguin, 1976.
- Calvin, H. Vd, *Introduction to Theories of Personality*, New York, John Wiley, 1985.
- Cattell, H.B. *The 16 PF: Personality in Depth*, İllinois, Institue for Personality and Ability Testing Inc., 1989.
- Cheung, M.S.P., Gilbert, P., Irons, C., “An Exploration of Shame, Social Rank and Rumination in Relation to Depression, Personality and Individual Differences”, (elsevier.com), 2003, ss. 1-11.
- Çelikleleli, Ö., *Lise Öğrencilerinin Sosyal Yetkinlik Beklentisi Düzeyleri ve Psikolojik İhtiyaçları*, Mersin, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2004.
- Gilbert, P., Allen, S. Assertiveness, “Submissive Behavior and Social Comparison”, *British Journal of Clinical Psychology*, Vol. 33, 1994, ss. 295-306.
- Gilbert, P., Pehl, J., Allan, S., “The Phenomenology of Shame and Guilt: An Empirical Investigation”, *British Journal of Medical Psychology*, Vol. 67, 1994, ss. 23-36.
- Görgülü, T, *Tutuklu ve Hükümlü Erkek Bireylerin Depresyon Düzeyleri, Boyun Eğici Davranışları ve İntihar Olasılıklarının İncelenmesi*, Ankara, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2009.

- Hall. G. S., *Youth: Its Education, Regiment, and Hygiene*, New York, Appleton, 1906.
- Hall, C.S., Lindzey, G., Loehlin J.C., Manosevitz, M., *Introduction to Theories of Personality*, Wiley Publishing, 1985.
- Harré, R., Lamb, R. *The Encyclopedic Dictionary Of Psychology*, Cambridge, Massachusetts, The MIT Press, 1983.
- Heckert, T.M., Cuneio, G., Hannah, A.P., Adams, P.J., Droste, H.E., Mueller, M.A. vd. "Creation of a New Needs Assessment Questionnaire", *Journal of Social Behavior, Personality*, Vol. 15, No. 1, 2000, ss. 121-136.
- Herbert, M., *Developmental Problems of Childhood and Adolescence Prevention Treatment and Training*, USA, Blackwell Publishing, 2005.
- Higbee, K.L., " Factors Affecting Obedience in Preschool Children", *Journal of Genetic Psychology*, Vol. 134, No.2, 1973.
- İnanç, B.Y., Yerlikaya E.E., *Kişilik Kuramları*, Ankara, Pegem Akademi Yayınları, 2008.
- Kabasakal K, *Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve Şiddetle İlişkisi*, Konya, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Kaya, M. Güneş, G, Kaya, B. Pehlivan, E., "Submissive Behaviors and Its Relationship With Violence Among Students of Medical School", *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2004.
- Kesici, Ş., "Yeni Psikolojik İhtiyaç Değerlendirme Ölçeğinin Türkçe Formunun Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması: Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları", *Selçuk Üniv.Sosyal Bilimler Ens. Dergisi*, Vol. 20, 2008.
- Kızıldağ, S., *Akademik Başarının Yordayıcısı Olarak Yalnızlık, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009.
- Koç, M., Bayraktar, B., Çolak, T.S., "Üniversite Öğrencilerinin Boyun Eğici Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Vol. 28, No. 1, 2010, ss.257-280.
- Köknel, Ö., *Günlük Hayatta Ruh Sağlığı*, Bursa, Alfa Yayınları, 2000.

- Köktuna, Z.S., *Çözüm Odaklı Kısa Terapi Tekniğinin Alt Sosyo Ekonomik Seviye-deki Kadınların Geleceğe Umut ile Bakabilme ve Boyun Eğici Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi*, İstanbul, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Kuzgun, Y. Edwards, “Kişisel Tercih Envanterinin Türkiye’de Geçerlik ve Güvenirliliği”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Vol. 17, No.1-2, 1985, ss.69-93.
- Levine, M.J., Hogg, M.A., *Encyclopedia of Group Processes Intergroup Relations*, USA, Sage Publications Inc., 2010.
- Mackinnon, A., Henderson, A. S., Andrews, G., “Parental Affectionless Control’ as an Antecedent to Adult Depression: A Risk Factor Redefined”, *Psychological Medicine*, Vol. 23, 1992, pp. 135-141.
- Maslow, A., *Motivation and Personality*, Longman Inc, 1954.
- Matsumoto, D., *The Cambridge Dictionary of Psychology*. UK, Cambridge University Press, 2009.
- Milgram, S., *Obedience to Authority: An Experimental View*, Harper, Row., 1974.
- Murray, H.A., *Explorations in Personality*, New York, Oxford University, 1938.
- Öztürk, M. Orhan., *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Yedinci Basım, Ankara, HekimlerYayın Birliği, 1997.
- Savaşır, I, Şahin, N., *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*, Ankara, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, I. Basım, 1997.
- Savaşır, T., Batur, S., *Depresyonun Bilişsel Davranışçı Tedavisi: Bilişsel ve Davranışçı Terapiler*, (Ed. Işık Savaşır, Gonca Boyacıoğlu, Elif Kayakçı), Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara, 1998.
- Sparknotes, *Psychology A Complete Course in a Book*, New York, Spark Educational Publishing, 2005.
- Tekin, M., Filiz, K., “Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okullarının Antrenörlük Eğitimi ve Spor Yöneticiliği Bölümlerinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Umutsuzluk ve Boyun Eğici Davranış Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Vol. VI, No. 1, 2008, ss.27-37.

- Türküm, A. S., “Do Optimism, Social Network Richness, and Submissive Behaviour Well-Being? Study With a Turkish Sample”, *Social Behaviour and Personality*, Vol. 33, No. 6, 2005, ss.619-628.
- Xiao, H., “Independence and Obedience: An Analysis of Child Socialization Values in the United States and China” *Journal of Comparative Family Studies*, Autumn, Vol. 30, No.4, 1999.
- Yıldırım, İ., “Lise Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışların Yaygınlığı”, Ankara, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol. 26, 2004, ss. 220-228.
- Yıldırım, İ., Ergene, T., “Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Yordayıcısı Olarak Sınav Kaygısı, Boyun Eğici Davranışlar ve Sosyal Destek”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Vol. 25, 2003, ss.224-234.
- Zern, D. S. “The Nature and Extent of Obedience in Elementary School Classrooms”, *Journal of Genetic Psychology*, Vol. 152, No.3, 1991.